

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

NASIONALE SENIORSERTIFIKAAT

GRAAD 12

EKONOMIE

NOVEMBER 2010

MEMORANDUM

PUNTE: 300

Hierdie memorandum bestaan uit 31 bladsye.

AFDELING A (VERPLIGTEND)**VRAAG 1 LU1 – LU4**

1.1 Verskeie opsies word verskaf as antwoorde tot die volgende vrae.

1.1.1	B – amplitude ✓✓		
1.1.2	C – drie ✓✓		
1.1.3	A – verbruik ✓✓		
1.1.4	B – 'n paar ✓✓		
1.1.5	C – marginale koste ✓✓		
1.1.6	A – Organisasie van Petroleumuitvoerlande (OPUL) ✓✓		
1.1.7	C – Afrika-unie (AU) ✓✓		
1.1.8	B – strukturele ✓✓		
1.1.9	A – die lewenstandaard ✓✓		
1.1.10	B – gedaal ✓✓		
1.1.11	A – toerisme ✓✓		
1.1.12	C – lug ✓✓	(12 x 2)	(24)

1.2 Gee EEN term vir elk van die volgende beskrywings deur 'n term te kies uit die lys.

1.2.1	Bruto Binnelandse Produk (BBP) ✓✓		
1.2.2	Depressie ✓✓		
1.2.3	Ongereguleerde mark ✓✓		
1.2.4	Swart Ekonomiese Bemagtiging (BEE) ✓✓		
1.2.5	'n Goeie infrastruktuur ✓✓	(5 x 2)	(10)

1.3 Kies 'n omskrywing uit KOLOM B wat pas by 'n item in KOLOM A.

1.3.1	D – Die doelwitte van die owerheid om die lewensbestaan van armes te verbeter ✓✓		
1.3.2	A – Produseer gegewe goedere teen 'n laer insetkoste as ander lande ✓✓		
1.3.3	G – Teen 'n prys laer as gemiddelde veranderlike koste ✓✓ (GVK)		
1.3.4	E – Koste aangegaan wanneer produksie met 'n addisionele eenheid styg ✓✓		
1.3.5	I – 'n Land waar 'n ontwikkelde komponent tesame met 'n ontwikkelende komponent bestaan ✓✓		
1.3.6	H – Die monetêre owerheid in Suid-Afrika ✓✓		
1.3.7	F – Storting van afvalmateriaal ✓✓		
1.3.8	C – 'n aanwyser van inflasie. ✓✓	(8 x 2)	(16)

[50]

AFDELING B

Beantwoord enige DRIE van die vyf vrae, uit hierdie afdeling in die ANTWOORDEBOEK.

VRAAG 2**2.1 Kies die korrekte woord uit dié tussen hakies:**

- 2.1.1 Vermenigvuldiger ✓✓
- 2.1.2 Ekspansionistiese ✓✓
- 2.1.3 Privatisering ✓✓
- 2.1.4 Internasionale Monetêre Fonds (IMF) ✓✓ (8)

2.2 Noem die DRIE ekonomiese aanwysers wat gebruik word in die vooruiskatting van sakesiklusse.

- Leidende /Vooraanwysers ✓✓
- Sloerende/Nalopende aanwysers ✓✓
- Samevallende ✓✓ (Enige 3 x 2) (6)

2.3 Bestudeer die grafiek hieronder en beantwoord die vrae wat volg:

- 2.3.1 By punt e / e by die punt waar VV sny DD / teen prys R10 en hoeveelheid 100 ✓✓ (2)
- 2.3.2 Toename ✓✓
Redes:
- Toename in die aantal Suid-Afrikaners wat die VSA besoek ✓✓
  - Suid-Afrikaners koop meer Amerikaanse finansiële bates. ✓✓
  - Toename in invoere vanaf die VSA ✓✓
  - Toename in uitvoere na Suid-Afrika ✓✓
  - Dienste (verskeping, versekering) van VSA. ✓✓
  - Betalings van rente en dividende op buitelandse kapitaal ✓✓
  - Betalings van oorsese lenings deur middel van paaiemente ✓✓
  - Ander betalings aan die buiteland, wat plaasvind van tyd tot tyd. ✓✓ (4)
  - Spekulاسie in buitelandse valuta
  - (Aanvaar enige ander land wat dollar as geldeenheid gebruik)
(Enige 1 x 2)

2.3.3 Depresieer / Afname ✓✓

Motivering:

- Toename in die vraag na dollars ✓✓
- Afname in die vraag na rand ✓✓
- Dollar kos nou duurder ✓✓
- Meer rande vir dollars ✓✓
- Een dollar kos nou R12.00 ipv R10.00

(4)

(Enige 1 x 2)

2.4 **Bestudeer die tabel hieronder en beantwoord die vrae wat volg.**2.4.1 Uitvoerpryse X 100

Invoerpryse

$$\frac{105}{101} \times 100 = 103,9 \text{ } / \text{ } 104$$

(3)

2.4.2 Dui aan dat 'n land armer is omdat dit meer uitvoere moet produseer om dieselfde hoeveelheid invoere te kan bekostig/
'n Daling in uitvoerpryse / 'n Styging in invoerpryse ✓✓

(2)

2.4.3 2005 ✓✓

(2)

2.4.4 Die ruilvoet het toegeneem vanaf 2005 – 2010 ✓✓ 'n toename in die ruilvoet dui op 'n toename in welvaart ✓ van die land, aangesien minder uitvoere gebruik word om dieselfde hoeveelheid invoere ✓ te koop.

Aanvaar enige relevante antwoord.

Maks

(3)

2.5 **Verduidelik lekkasies en insputings.**

- Lekkasies is enige vloei wat nie aanleiding tot 'n verdere toename in inkome, ✓✓ ook bekend as onttrekkings ✓✓ want dit verteenwoordig 'n onttrekking uit die ekonomie. ✓✓
- (bv.) belastings (T) ✓✓ besteding op invoere (Z/M) ✓✓ en besparings (S) ✓✓
(Maks 4)
- Inspuitings verteenwoordig die ingebruikneming van addisionele geld in die ekonomie. ✓✓
- (bv.) staatsbesteding (G) ✓✓, betalings vir uitvoer (X) ✓✓, belegging (I) ✓✓
(Maks 4)

(8)

2.6 Bespreek die Monetaristiese benadering as 'n oorsaak van sakesiklusse.

- Ook genoem die sonvlek benadering / eksogene benadering. ✓✓
  - Markte is inherent stabiel. ✓✓
  - Afwykings van die ewewig word deur faktore buite die mark veroorsaak. ✓✓
  - Wanneer markkragte (vraag en aanbod) na vore tree, bring hulle die ekonomie terug na sy natuurlike stand (ewewig) ✓✓
  - Hierdie steurings is nie deel van die normale kragte wat in die mark optree nie. ✓✓
  - Regeringsinmenging is nie deel van die normale kragte in die mark nie. ✓✓
  - Regerings behoort nie in te meng in die markte nie ✓✓
  - Die oorsake van ekonomiese fluktuasies is onvanpaste regeringsbeleid ✓✓ ongewenste toenames en afnames in die geldvoorraad ✓✓ weertoestande ✓✓ skokke (September 11) ✓✓, strukturele veranderinge ✓✓ aansienlike styging in die prys van olie ✓✓ oorloë ✓✓
- (Maks 4 punte vir voorbeelde)

(8)
[50]

(Enige 4 x 2)

VRAAG 3**3.1 Kies die korrekte woord uit dié tussen hakies:**

- 3.1.1 Oligopolistiese ✓✓
- 3.1.2 Natuurlike / kunsmatige ✓✓
- 3.1.3 Inkome ✓✓
- 3.1.4 Beheer ✓✓ (4 x 2) (8)

3.2 Noem enige DRIE eienskappe van monopolistiese mededinging

- Groot aantal produsente / verskeie besighede ✓✓
- Produkte is gedifferensieerd ✓✓
- Toetrede tot die mark is vry ✓✓
- Ondernemings het min beheer oor die prys van produkte ✓✓
- Onvolledige inligting vir kopers en verkopers ✓✓ (6)
- Hibriede struktuur ✓✓
- Dikwels plaaslik ✓✓ (Enige 3 x 2)

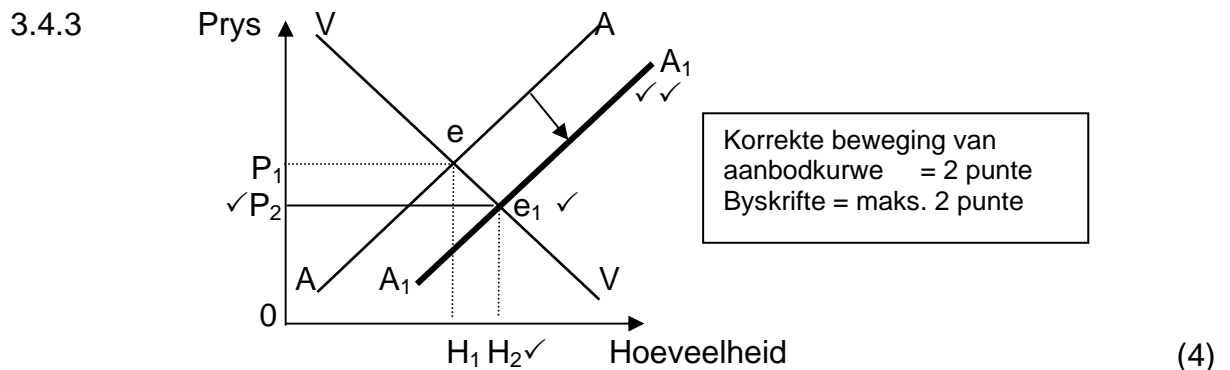
3.3 Bestudeer die uittreksel hieronder en beantwoord die vrae wat volg:

- 3.3.1
- Verhoog doeltreffendheid in die mark ✓✓
  - Verhoog gelykheid in die mark ✓✓
  - Dra by tot ontwikkelingsdoelwitte ✓✓
  - Voorkom monopolistiese magte/ verhoed die uitbuiting van ekonomiese mag ✓✓ (4)
  - Voorkom beperkende praktyke ✓
  - Reguleer groei van oornames en samesmeltings ✓✓
  - Bevorder kompetisie ✓✓
  - Ontgin skaalvoordele om gemeenskap oor die algemeen te bevoordeel ✓✓
  - Voorkom prysvasstelling ✓✓
- Aanvaar enige ander relevante antwoord (Enige 2 x 2)
- 3.3.2 Keur die bestelling goed / stem saam met die boete opgelê op die maatskappy deur die Mededingingskommissie ✓✓✓ (3)
- 3.3.3 Mededingingsappèlhof. ✓✓✓ (3)

3.4 Bestudeer die grafiek hieronder en beantwoord die vrae wat volg:

3.4.1 Volmaakte mark / goedere en dienste / faktormark ✓✓ (2)

3.4.2 Die individuele produsent op die mark is 'n prysnemer / markvraag en -aanbod bepaal die prys / Prys bepaal deur markkragte / waar vraag en aanbod ontmoet of kruis ✓✓✓✓ (4)
Aanvaar enige relevante feit.

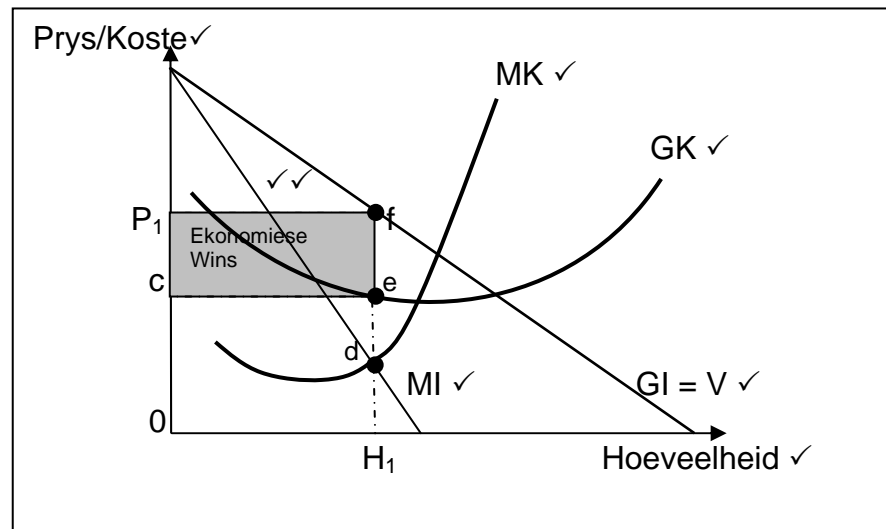
3.5 Bespreek hoe nie-prysmededinging die optrede van oligopolieë beïnvloed.

- Prysmededinging kan tot vernietigende prysoorloë lei wat geen voordeel inhou nie dus ding oligopoliste nie mee om die prys nie. ✓✓
  - Pryse word vasgestel deur wedersydse ooreenstemming. ✓✓
  - Oligopolieë verkies om normaalweg mee te ding op grond van produk differensiasie en goeie diens. ✓✓
  - Geriefs-inkope ✓✓
  - Bv. Die verlenging van winkelure ✓✓
  - Ondernemings maak gebruik van advertensie om bewustheid aan te wakker en om verbruikers na hul produk te lok.
  - (Bv.) Pick 'n Pay maak gebruik van uitgebreide advertensies om hul marktaandeel te vergroot. ✓✓ (8)
  - Nie-prysmededinging bou handelsmerk-lojaliteite en produkherkenning
  - (Bv.) naverkoopdiens, lojaliteitsvergoeding. ✓✓
- (Aanvaar voorbeelde tot 'n maksimum van 2 punte)

(Enige 4 x 2)

3.6

Teken 'n volledig benoemde grafiek om ekonomiese wins vir 'n monopolis oor die kort termyn te illustreer.

Benoeming van asse = 2 punte
Benoeming van kurwes = 4 punte
Aanduiding van ekonomiese wins = 2 punte
TOTAAL = 8 PUNTE

(8)
[50]

VRAAG 4: LU3 EKONOMIESE STREWES, AS1 – AS4**Kies die korrekte woord uit dié tussen hakies:**

- 4.1   4.1.1   WHO / Wêreldhandelsorganisasie ✓✓
- 4.1.2   NEPAD / Nuwe Vennootskap vir Ontwikkeling in Afrika ✓✓
- 4.1.3   Strategieë ✓✓
- 4.1.4   Menslike ✓✓ (4 x 2) (8)

4.2   **Noem enige DRIE argumente ten gunste van vryhandel.**

- Bevorder mededinging en spesialisasie/groter wêreld produksie lei tot laer pryse ✓✓
- Verbeter toekenning van hulpbronne/meer doeltreffender verspreiding van hulpbronne ✓✓
- Werkskepping ✓✓
- Dit bevorder produkverbetering ✓✓
- Lei tot innovering ✓✓
- Versnel oorkoepelende ekonomiese groei/styging in totale produksie ✓✓
- Dit genereer buitelandse valuta ✓✓
- Ontwikkelende lande trek voordeel uit buitelandse uitvoere ✓✓
- Lei tot skaalekonomieë ✓✓
- Produktiwiteit word bevorder ✓✓
- Vermeerder keuses ✓✓
- Lande baat wedersyds ✓✓
- Optimale gebruik van produksiefaktore ✓✓ (Enige 3 x 2) (6)

4.3   **Bestudeer die uittreksel hieronder en beantwoord die vrae wat volg:**

- 4.3.1   **Wat beteken die afkorting NOS?**
Nywerheidsontwikkelingsones ✓✓ (2)
Enige aanvaarbare definisie (geen voorbeelde aanvaar nie)
- 4.3.2   **Noem enige DRIE doelwitte van die NOS's in die Suid-Afrikaanse ekonomie.**
- Lok nuwe investeringsgeleenthede in uitvoergeoriënteerde nywerhede/bevorder uitvoere ✓✓
  - Moedig ekonomiese groei aan deur buitelandse investering in nywerheidsontwikkeling / werkskepping / ✓✓
  - Die invoer van produkverwante grondstowwe en insette wat van doeaneregte vrygestel is ✓✓
  - 'n Nulkoers BTW op voorrade wat uit Suid-Afrikaanse bronne verkry word. ✓✓
  - Regeringsaansporingsskemas ✓✓
  - Verminderde belasting en belastingvrystelling van sekere aktiwiteite en produkte ✓✓
  - Bevorder uitvoere ✓✓
  - Werkverskaffing ✓✓

- Uitbreiding van mededinging tussen plaaslike nywerhede (onmiddellike omgewing)
- Skakels tussen binnelandse en sone-gebaseerde nywerhede te bevorder en te ontwikkel ten einde die benutting van bestaande infrastruktuur te optimaliseer
- Verlaagde belasting en vrystelling vir sommige aktiwiteite of produkte✓✓ (Enige 3 x 2) (6)

4.3.3 **Wat is die doel van die ONOA?**

Om leierskap te verskaf in die ontwikkeling van beleide en strategieë/om 'n gunstige omgewing vir mededingendheid, gelykheid en ondernemingsontwikkeling te skep ✓✓ (2)

4.4 **Bestudeer die spotprent hieronder en beantwoord die vrae wat volg:**

4.4.1 **Verduidelik kortliks die Noord-Suid verdeling soos geïllustreer in die spotprent hierbo.**

Die sosio-ekonomiese en politieke verdeling wat ontstaan tussen die ryk ontwikkelde lande staan algemeen bekend as die Noorde✓✓ en die arm ontwikkelende lande algemeen bekend as die Suide ✓✓ kollektief verwys na as Noord-Suid verdeling. Enige relevante voorbeeld ✓✓ (Enige 2 x 2) (4)

4.4.2 **Verduidelik die negatiewe effekte van globalisering op Suid-Afrika.**

Armoede ✓ Daar is 'n groeiende gaping tussen die rykes en die armes✓✓
Groei ✓ Suid-Afrika is nie in staat om voldoende DBI na ons land te lok nie, om volhoubare groei te verseker nie/werkloosheid✓✓
Handel ✓ Ryk lande gaan voort om landboubedrywigheide te subsideer, wat dit moeilik maak vir Suid-Afrika om op die buitelandse mark mee te ding. / Storting / Ingevoerde inflasie✓✓
Omgewing ✓ Bv. Storting van kernafval (6)
Ingevoerde inflasie ✓ Lei tot die verhoging in produksiekoste van invoerlande✓✓ (Enige 2 x 3)

4.5 Bespreek storting as 'n argument ten gunste van beskerming.

- Buitelandse besighede kan by storting betrokke raak omdat regeringsubsidies hulle toelaat om teen baie lae pryse of benede kosprys✓✓ te verkoop, of omdat hulle probeer om winste deur middel van prysdiskriminasie te verhoog ✓✓
- In laasgenoemde geval kan die aanvanklike motief wees om van surplusvoorrade ontslae te raak teen 'n laer prys.✓✓
- Dit sal in oor die korttermyn tot verbruikers in die invoerland se voordeel wees.✓✓
- Die langtermyn doel kan egter wees om plaaslike vervaardigers uit te dryf en sodoende 'n sterk markposisie te bekom.✓✓
- In hierdie geval gaan verbruikers waarskynlik verloor omdat hulle keuse beperk gaan wees en omdat die uitvoerders hoër pryse sal kan vra.✓✓
- Beskerming voorkom die storting van hul oorskotte en buiteseisoense goedere deur buitelandse nywerhede teen lae pryse wat nadelig is vir plaaslike nywerhede.✓✓

(Enige 4 x 2)

(8)

4.6 Bespreek die verskil tussen ekonomiese groei en ekonomiese ontwikkeling.

- *Ekonomiese groei* bestaan uit groei in die reële BBP en impliseer 'n styging in die kapasiteit van die ekonomie om meer goedere en dienste te produseer. ✓✓ Dit vereis beleide wat die ekonomie bemagtig.✓✓
- *Ekonomiese ontwikkeling* bestaan uit groei per capita reële BBP✓✓ en impliseer 'n styging in die lewenstandaard / kapasiteit van die bevolking om meer goedere en dienste te produseer✓✓. Dit vereis beleid wat mense bemagtig. ✓✓

(2 X 4)

(8)

VRAAG 5: LU4 KONTEMPORÊRE KWESSIES, AS1 – AS4**5.1 Kies die korrekte woord uit dié tussen hakies.**

- 5.1 5.1.1 vraagtrek ✓✓
- 5.1.2 deflasie ✓✓
- 5.1.3 internasionale ✓✓
- 5.1.4 staats ✓✓ (4 x 2) (8)

5.2 Noem enige DRIE kenmerke van kostedrukinflasie.

- Aanbodskokke / skielike afname in die aanbod van sleutelinsette (styging in oliepryse) ✓✓
- Toename in faktorpryse / lone (prys van arbeid)styging in insetkoste ✓✓
- Skielike styging in rentekoerse ✓✓ (6)
- Verswakking/Depresiasie in wisselkoers ✓✓
- Styging in winste ✓✓
- Styging in belasting / inkomste vir die staat ✓✓
- Styging in die prys van invoere verwant aan die koste van produksie ✓✓
- Afname in produktiwiteitsvlakke ✓✓
- Natuurrampe ✓✓ (Enige 3 x 2)

5.3 Bestudeer die uittreksel hieronder en beantwoord die vrae wat volg.

- 5.3.1 Tuna, sal uitsterf, en gevolglik nie meer op ons inkopielys verskyn nie. ✓✓✓
Dit kan lei na 'n gedwonge verandering in smake en gewoontes van die verbruiker. ✓✓✓
Aanvaar enige ander relevante feit. (3)
- 5.3.2 Tuna behaal baie hoë pryse wêreldwyd / (\$50 per kg) /en een vis kan tot 680 kg weeg. ✓✓✓ (3)
- 5.3.3 Ondersteun Greenpeace of die WWF finansieel om marine reserwes te verhoog ✓✓
Beperk met die gebruik van 'n kwotastelsel. ✓✓
Maak werknemers/belanghebbendes bewus van hierdie bedreigde spesie. ✓✓
Beter bestuur van visbronne ✓✓
Aanvaar enige ander relevante oplossing. (Enige 2 x 2) (4)

5.4 **Bestudeer die spotprent hieronder en beantwoord die vrae wat volg.**

- 5.4.1 Inflasie is buite beheer en die SARB probeer om dit te beheer. ✓✓
Aanvaar enige relevante antwoord. (2)
- 5.4.2
- Toenemende direkte belasting ✓✓
  - Toenemende indirekte belasting ✓✓
  - Vermindering van staatsbesteding. ✓✓
  - Belasting rabatte om produktiwiteit te verbeter. ✓✓
  - Finansiering van die begroting op 'n nie-inflasioneere basis ✓✓
  - 'n Leningsheffing kan ingestel word ✓✓
  - Om 'n heffing in te stel op ingevoerde goedere ✓✓
- (Enige 1 x 2) (2)
- 5.4.3 3% – 6 % ✓✓ (2)
- 5.4.4 Ja ✓✓ / Nee ✓✓
Ja - bv. - tans is die inflasie binne die teiken ✓✓
Nee - bv. - volgehoue rentekoers verlagings / hoe oliepryse ✓✓
Aanvaar enige relevante antwoord (4)

5.5 **Onderskei tussen hernubare en nie-hernubare bronne.**

HERNUBAAR	NIE-HERNUBAAR
<ul style="list-style-type: none"> • Bronne wat gegenereer, <u>vervang</u> en aangevul word. ✓✓ • <u>Beperkende faktor</u> van beskikbaarheid is die koers waarteen hulle dit kan produseer, ✓✓ • <u>Bv.</u> hout, bosbouprodukte, landbouprodukte ✓✓ 	<ul style="list-style-type: none"> • Sodra hierdie bronne ontgin is, is hulle <u>verlore vir altyd</u>. ✓✓ • Sodra dit gebruik is, kan <u>hulle nie vervang</u> word nie. ✓✓ • <u>Bv.</u> mineralebronne, fossielbrandstowwe, soos olie, brandstof, koper, goud en steenkool ✓✓ <p>Voorbeelde: Maks 2 punte</p>

Aanvaar indien nie in tabelvorm nie.

(Enige 2 x 4)

(8)

5.6 Verduidelik hiperinflasie en stagflasie.

Hyperinflasie:

- Mees buitengewone vorm van inflasie / wegholinflasie /inflasie buite beheer ✓✓
- 50% of meer per maand ✓✓
- Nasionale geldeenheid is feitlik niks werd nie. ✓✓
- Ruilhandel tree na vore - ruil van goedere vir goedere - wydverspreide verskynsel. ✓✓
- Bv. Zimbabwe ✓✓
- Mense verloor vertroue in die ekonomie ✓✓
- Kan voorkom in tye van oorlog ✓✓ (Enige 2 x 2)

Stagflasie:

- Lae ekonomiese groeikoers as gevolg van sterk monetêre en fiskale beleide wat gebruik word om inflasie te bekamp. ✓✓
- Toestande van 'n hoë inflasie en werkloosheidskoers op dieselfde tyd. ✓✓
- Kom voor in ekonomieë wat die vermoë verloor het om nuwe werksgeleethede te skep. ✓✓ (Enige 2 x 2)

(8)
[50]

VRAAG 6: LU1 & LU3, AS1 – AS4**6.1 Kies die korrekte woord tussen hakies:**

6.1.1 teenoorgestelde ✓✓

6.1.2 hulpbron ✓✓

6.1.3 groei ✓✓

6.1.4 Eskom ✓✓

(4 x 2)

(8)

6.2 Noem DRIE metodes vir die berekening van die bruto binnelandse produk.

- Produksiemetode / Toegevoegde Waarde metode ✓✓
- Inkome metode ✓✓
- Bestedingsmetode ✓✓

(3 x 2)

(6)

6.3 Bestudeer die tabel hieronder en beantwoord die vrae wat volg.

6.3.1 'n Subsidie (toelaag) op 'n produk word betaal op die uitset om die prys te verlaag om die produk meer bekostigbaar te maak ✓✓
Bv. R1 vir elke brood ✓

(3)

6.3.2 Vaste Kapitaalverbruik is die verminderde waarde van 'n bate oor 'n periode van tyd, ook bekend as waardevermindering ✓✓
bv. waardevermindering op toerusting, masjinerie, voertuie ✓

(3)

6.3.3 $\frac{1\ 086\ 907}{2\ 423\ 323} \times \frac{100}{1}$ ✓✓

= 44,85 % / 44.9% / 45% ✓✓

(4)

6.4 Bestudeer die volgende tabel en beantwoord die vrae wat volg:

6.4.1 Lewensverwagting is die verwagte aantal jare wat 'n mens sal leef ✓✓✓

(3)

6.4.2 Wes-Kaap ✓✓✓

(3)

- 6.4.3
- Gebrek aan onderwys en opleiding ✓✓
  - Onkunde ✓✓
  - Apartheidsregering ✓✓
  - Armoedestrik ✓✓
- Enige ander relevante rede.

(4)

6.5 **Bespreek die rol van huishoudings (verbruikers) in die ekonomiese-kringloop-model.**

- Besit vier produksiefaktore en bied dit aan op die insetmark ✓✓
- Ontvang 'n inkome (huur, rente, loon en wins) in ruil ✓✓
- Primêre sektor van verbruik van goedere en dienste ✓✓
- Betaal belastinge aan die staat bv. inkomstebelasting ✓✓
- Geniet kollektiewe goedere en dienste gelewer deur die staat ✓✓
- Besteding aan goedere en dienste (binnelands en buitelands) ✓✓
- Besparing as bron van investering ✓✓
- Primêre deelnemer aan die ekonomie ✓✓

(Enige ander relevante feite)

(Enige 4 x 2)

(8)

6.6 **Bespreek kapitaal en tegnologie as faktore wat nodig is vir ekonomiese groei.**

KAPITAAL:

- Definisie van kapitaal: is mensgemaakte hulpbronne wat gebruik word in die produksie van ander goedere en dienste ✓✓
- Kapitaal is nodig vir die produksie van goedere en dienste ✓✓
- Hoe meer kapitaal ons het, hoe meer goedere en dienste kan geproduseer word ✓✓
- Vir doeltreffende produksie om plaas te vind, word beide menslike/ sosiale en fisiese kapitaal benodig ✓✓
- Styging in produksiekapasiteit lei al meer tot ekonomiese groei ✓✓

(Enige 2 x 2)

TEGNOLOGIE:

- Definisie: Nuwe wetenskaplike kennis in die vorm van nuwe uitvindings en inovasies ✓✓/ soms verwys na as die vyfde produksiefaktor ✓✓
- Volgehoue ekonomiese groei vereis tegnologiese vooruitgang en innovering ✓✓
- Tegnologiese vooruitgang beteken nuwe soorte kapitaalgoedere asook nuwe produksieprosesse ✓✓
- Tegnologiese vooruitgang kan lei tot ekonomiese groei ✓✓ (Enige 2 x 2)

(8)

[50]

TOTAAL AFDELING B:

150

AFDELING C

Beantwoord enige TWEE vrae uit hierdie afdeling in die ANTWOORDBOEK.

I. Opstelantwoorde:

- Behoort 'n inleiding, inhoud en gevolgtrekking in te sluit.
- Vir die inleiding en gevolgtrekking sal 5 punte toegeken word.
- 'n Verdere 5 punte sal vir die interpretasie van die onderwerp toegeken word.
- 'n Maksimum van 40 punte sal vir die inhoud toegeken word

II. Nie-opstelantwoorde:

- Kan die volgende insluit: Formele briewe, notules, verslae of memorandums.
- 'n Verdere 5 punte sal vir die interpretasie van die onderwerp toegeken word.
- Vyf punte sal vir die formaat toegeken word.
- 'n Maksimum van 40 punte sal vir die inhoud toegeken word.

VRAAG 7

As gevolg van probleme ondervind in die Departement van Openbare Ondernemings, stuur Minister Nomsa Dlamini 'n memorandum aan die personeel van haar departement om die noodsaaklikheid van die openbare sektor en die makroekonomiese doelwitte van die staat in besonderhede te bespreek.

Skryf die memorandum namens mev. Nomsa Dlamini.

[50]

DEPARTEMENT VAN OPENBARE ONDERNEMINGS ✓**MEMORANDUM ✓**

AAN : ALLE PERSONEEL ✓

**VAN : MINISTER VAN OPENBARE ONDERNEMINGS,
NOMSA DLAMINI ✓**

**ONDERWERP : NOODSAAKLIKHEID VAN DIE OPENBARE SEKTOR EN SY
DOELWITTE ✓**

DATUM : _____ ✓ (Formaat: maks 5)

Alle lande het 'n openbare sektor, en daar is goeie redes daarvoor.✓✓ Die openbare sektor is **nodig** vir die volgende redes.

1. Om openbare goedere te verskaf ✓✓

- Openbare goedere is meestal in die vorm van dienste.✓✓
- Regering gebruik beleide soos belasting en staatsbesteding ✓✓
- Gemeenskapsgoedere word gekenmerk deur nie-uitsluitbare en nie-mededingheid ✓✓ Nie-uitsluitbaar (bv.) verdediging ✓✓ Beskerming verskaf deur die nasionale verdedigingsmag is beskikbaar aan elkeen in die land, ongeag of hulle gewillig is om daarvoor te betaal of nie. ✓✓

- Kollektiewe goedere ✓✓ Bv. parke, strande, ✓✓ kan parasiete uitsluit deur die heffing van fooie ✓✓

2. Om gemeenskaplike hulpbronne te bewaar ✓✓

- Ons omgewing het hulpbronne wat nie deur enigiemand besit word nie, maar tog deur almal gebruik word sonder om daarvoor te betaal. ✓✓
- (bv.) oseane vir visvang / die lug wat ons inasem / en die natuurskoon wat ons geniet. ✓✓
- Regerings moet inmeng om omgewings te beskerm en optree ten einde negatiewe ekternaliteite te voorkom / beskerming en die afdwing van regsstrukture ✓✓

3. Om die ekonomie te bestuur. ✓✓

- 'n Regering sien om na die kollektiewe belange van die mense in 'n land. ✓✓
- Regerings moet verseker dat hulle 'n wetlike en maatskaplike omgewing skep waarbinne individue en sakeondernemings hul eie belange maksimaal kan nastreef. ✓✓
- Regerings moet ook gepaste en geloofwaardige ekonomiese- en ander beleide toepas ten einde internasionaal gerespekteerde ekonomiese doelwitte te bereik. ✓✓
- Openbaresektor nodig om werkskepping te verseker/ prysstabiliteit / sosiale begeerte na ekonomiese groei ✓✓

4. Eksternaliteite ✓✓

- Voordele of koste uit produksie van goedere en dienste ✓✓
- Owerheid kan produksie subsidieer of beperk ✓✓

5. Meriete en Nie-meriete goedere ✓✓

- meriete goedere bevoordeel die publiek meer as private goedere ✓✓
- bv. gesondheidsorg en onderwys ✓✓
- demeriete goedere is goedere wat skadelik is vir gemeenskap ✓✓
- instel van belastingh en regulasies deur die regering om verbruik te ontmoedig ✓✓
- bv. sigarette ✓✓

6. Monopolie en onvolmaakte kompetisie ✓✓

- Owerheid behoort in te meng om te verhoed dat ekonomiese ondoeltreffendhede en onvolmaakte mededinging voorkom ✓✓

In ontwikkelende lande het regering **VYF makro-ekonomiese doelwitte**

A. Ekonomiese groei ✓✓

- Verwys na 'n toename in die produksie van goedere en dienste in die ekonomie. ✓✓
- Dit word gemeet in terme van reële BBP ✓✓
- Ten einde ekonomiese ontwikkeling te laat plaasvind, moet ekonomiese groeiakoers hoër as die bevolkingsgroeiakoers wees. ✓✓
- Die groei en ontwikkeling van 'n land se ekonomie en sy mense is belangrik omdat dit die sleutel tot 'n hoër lewenstandaard is. ✓✓

B. Volle indiensneming ✓✓

- Aanvaar enige toepaslike definisie ✓✓
- Hoë indiensnemingsvlakke is een van die belangrikste ekonomiese doelwitte van die staat. ✓✓
- Werkloosheidskoers het toegeneem van 14,0 % in 1994 tot 26,5 % in 2005. ✓✓
- Indiensname styg hoofsaaklik weens informele sektor aktiwiteite. ✓✓
- Die GEAR strategie was geïmplementeer om 'n positiewe klimaat te skep vir die skepping van werk deur die privaatsektor. ✓✓

C. Wisselkoersstabiliteit ✓✓

- Die regering moet die ekonomie op so 'n wyse bestuur deur middel van effektiewe monetêre- en fiskale beleid dat die wisselkoers vir so lank moontlik relatief stabiel bly. ✓✓
- Depresiasie en appresiasie van geldeenhede skep onsekerheid vir produsente en handelaars ✓✓ en moet beperk word.
- Die SARB het die wisselkoersstelsel verander vanaf 'n beheerde swewende wisselkoersstelsel na 'n vry swewende wisselkoersstelsel. ✓✓

D. Prysstabiliteit ✓✓

- SARB is suksesvol om inflasie binne die inflasieteikens van 3% - 6% te hou ✓✓
- Markeconomieë lewer beter resultate in terme van ekonomiese groei en werkskepping as pryse relatief stabiel is. ✓✓
- Rentekoers wat gebaseer is op die Repokoers is die vernaamste instrument wat gebruik word in die stabiliseringsbeleid. ✓✓
- Die stabiele begrotingstekort het 'n stabiliserende uitwerking op die inflasiekoers. ✓✓

E. Ekonomiese regverdigheid ✓✓

- In markeconomieë is die herverdeling van inkome en rykdom noodsaaklik ✓✓
- In Suid-Afrika word die progressiewe belastingstelsel gebruik. ✓✓
- Progressiewe inkomstebelasting ✓✓, belasting op winste ✓✓, rykdom en besteding word gebruik om gratis dienste ✓✓ (bv.) basiese onderwys ✓✓, primêre gesondheidsorg ✓✓ en basiese ekonomiese dienste te finansier ✓✓ (bv.) kontanttoelaes aan armes ✓✓ en ander kwesbare mense te betaal ✓✓.

(maks 40)

[50]

_____ ✓ MEV. NOMSA DLAMINI MINISTER VAN OPENBARE ONDERNEMINGS	} ✓	_____ ✓ DATUM
---	-----	-------------------------

Gebruik die volgende assesseringsruit tesame met die bogenoemde om die bespreking te assesseer:

PUNTE	INTERPRETASIE VAN DIE ONDERWERP
0	Kandidaat toon geen begrip vir die onderwerp nie.
1	Kandidaat toon 'n mate van begrip vir die onderwerp maar sekere belangrike aspekte van die onderwerp ontbreek. (1 - 15)
3	Kandidaat interpreteer die onderwerp korrek maar verbind die feite met die onderwerp nie. (16 - 30)
5	Kandidaat interpreteer die onderwerp korrek en verbind die feite met die onderwerp. (31 - 45)

VRAAG 8

Bespreek VYF redes vir markmislukkings en beskryf kortliks die Suid-Afrikaanse regering se poging om inkome verdeling te verbeter.

INLEIDING

- Markmislukking kom voor as die mark nie doelmatig funksioneer nie. Somtyds bly vrye markte in gebrek om maksimum goedere en dienste uit 'n gegewe stel hulpbronne te produseer / Die mark faal ook om 'n optimale mengsel van goedere en dienste, soos verlang deur die verbruikers, te produseer ✓✓✓

(maks 3)**INHOUD****REDES:****1. Eksternaliteite** ✓✓

- Staan ook bekend as die oorspoel effek ✓✓
- Somtyds in ideale marktoestande ly of baat mense by die bestaan van eksternaliteite ✓✓
- Is koste en voordele aan derdepartye wat nie in die markprys ingesluit is nie ✓✓
- Private koste (interne koste) en voordele word deur die markmeganisme vasgestel. ✓✓
- Eksternaliteite gaan nie deur die markmeganisme nie en hoef nie 'n prys gekoppel te hê daaraan nie ✓✓
- Eksternaliteite omskep private koste en voordele na sosiale koste en voordele ✓✓
- Eksternaliteite is die verskil tussen sosiale koste en voordele en private koste en voordele ✓✓
  - Private koste ✓✓ prys van fiets van R990 ✓✓
  - Private (interne) voordele ✓✓ bv. Wins vir die produsent ✓✓
  - Sosiale koste ✓✓ bv. Addisionele koste soos verwydering van afvalprodukte, estetiese waarde van area verdwyn ✓✓ optimal sosiale- en markallokasie ✓✓
  - Sosiale voordele ✓✓ bv. skoon water lei tot minder siektes, gesonder werksmag, hoër produktiwiteit ✓✓

(maks 6)**2. Openbare goedere** ✓✓

- Markte onvolledig – voldoen nie aan die vraag na sekere goedere nie – publieke sektor voorsien hierdie goedere bekend as publieke goedere ✓✓
- Verdeel in gemeenskaps- (waterafvoer en ligtorings) en kollektiewe goedere (parke, sypaadjies) ✓✓
- Publieke goedere word nie verskaf deur die prysmeganisme nie – produsent kan nie goedere terughou weens nie-betaling nie ✓✓
- Staat finansier publieke goedere deur belasting en deur dit self te verskaf ✓✓
- In SA – meeste goedere en dienste is private goedere – is medededingend in verbruik en is uitsluit. ✓✓
- Eienskappe van publieke goedere:
  - Nie-mededingend ✓✓ verbruik deur een persoon verminder nie die verbruik deur 'n ander individu nie bv. ligtoring ✓✓
  - Nie-uitsluitbaarheid ✓✓ verbruik van publieke goedere kan nie beperk word tot dié wat daarvoor betaal nie (parasiete bv. radio en televisielisensies) ✓✓
  - Sosiale voordele oorskrei private voordele ✓✓ groot sosiale voordele relatief tot private voordele bv. gesondheidsorg en onderwys ✓✓

- Oneindige verbruik ✓✓ sodra verskaf, sal marginale koste van verskaffing aan een meer individu zero wees (robotte) ✓✓
-
- Nie-weiering ✓✓ individue is nie in staat om hulself te weerhou van die verbruik van goedere en dienste nie (bv. straatligte) ✓✓ **(maks 6)**

3. Meriete en nie-meriete goedere ✓✓

MERIETEGOEDERE (✓)

- Sommige goedere wat baie wenslik is vir algemene welvaart – nie hoog deur mark aangeslaan nie – lei tot tekort aan verbruik daarvan – mark misluk ✓✓
- Bv. gesondheidsorg en onderwys, veiligheid – meriete goedere – spesiale vorm van private goedere ✓✓
- Min mense sal betaal vir onderwys as hulle die volle koste daarvoor moet dra – lei tot markmislukking ✓✓
- In suiwer markstelsel – word verbruikers se uitgawes op merietegoedere bepaal deur private voordele ✓✓
- Meriete goedere het positiewe ekternaliteite – sosiale voordele verkry uit hul verbruik, oortref private voordele ✓✓

NIE-MERIETEGOEDERE (✓)

- Bv. sigarette, alkohol en nie-voorskrif medisyne – oormatige verbruik ✓✓
- Verbruiker is onbewus van ware koste van verbruik bv. toename in gesondheidskoste, sosiale agteruitgang = negatiewe ekternaliteite ✓✓

(maks 6)

4. Onvolmaakte mededinging ✓✓

- Kompetisie verminder dikwels die mag van markekonomeë – mag lê by die produsente ✓✓
- Toestande van onvolmaakte mededinging: beperk uitset, verhoog pryse waar pryse die marginale koste oortref, voorkom dat nuwe besighede toetree, voorkom aanpassing by die veranderings in die vraag ten volle ✓✓
- Moderne mark laat nie toe vir prysonderhandelings nie ✓✓
- Advertensie bevorder produsente soewereiniteit – moedig verbruiker aan om produkte te koop – vertraag produkte na die mark totdat dit in die finansiële belang van die besigheid is ✓✓
- Bv. besighede het tegnologie om langlewe gloeilampe te produseer, laat motors toe om aangedryf te word deur brandstof anders as fossielbrandstowwe/genesing van 'n verkoue ✓✓

(maks 6)

5. Gebrek aan inligting ✓✓

- Die nodige inligting is nie altyd beskikbaar om rasonale besluite te neem. ✓✓
- Verbruikers ✓✓ – het volledig kennis nodig oor die produkte wat hulle wil verkoop aan die produsente – tegnologiese vooruitgang stel meer inligting beskikbaar maar dit is nie altyd volmaak nie. ✓✓
- Werkers ✓✓ onbewus van werksgeleenthede, voordele en nadele daarvan, insluitend die gesondheidsrisiko's van die betrekking wat hul tans beklee. ✓✓
- Ondernemers ✓✓ beskik dalk nie die nodige inligting aangaande die koste, beskikbaarheid en produktiwiteit van sommige produksiefaktore – bedryf dalk hul sake op grond van verkeerde inligting oor die betroubaarheid en lewensduur van die masjiene wat hulle gebruik. ✓✓

(maks 6)

6. Immobiliteit van produksiefaktore ✓✓

- Meeste markte pas nie vinnig aan by veranderinge in vraag en aanbod nie – a.g.v. gebrek aan inligting, onbeweeglikheid van hulpbronne ✓✓
- Arbeid ✓✓ neem tyd om tussen beroepe en geografies te beweeg – pas stadig aan en is onvoldoende ✓✓
- Ongeskoolde werkers ✓✓ nie instaat, gewillig of het tyd om die nodige vaardighede te bekom nie ✓✓
- Fisiese kapitaal ✓✓ bv. infrastruktuur soos telefoonlyn – kan beweeg van een plek na ander teen ongelyke intervale ✓✓
- Strukturele verandering ✓✓ vind stadig plaas – vraag styg of daal – tegnologie gebruik soos robotte – neem tyd vir arbeidsintensiewe tekstiel produksie om oor te skakel na rekenaarondersteunde produksie ✓✓

(maks 6)**7. Ongelyke verdeling van inkome en rykdom** ✓✓

- Markstelsel staan neutraal tot inkomeverdeling ✓✓
- Markekonomie verskaf geleenthede om 'n inkomste te verdien, maar is nie gelyk wat betref onderwys- en vaardighedsgeleenthede nie ✓✓
- Lei tot kleiner inkome by minderheidsgroepe soos vroue en gestremdes ✓✓

(maks 6)**8. Prysdiskriminasie** ✓✓

- 'n Verskynsel waar identiese goedere en dienste aan verskillende verbruikers teen verskillende pryse verkoop word ✓✓
- Lei tot 'n situasie waar sekere verbruikers laer pryse betaal ✓✓
- Bv. Waar lugrederye op dieselfde vlug kaartjies teen verskillende pryse aan verskillende kliënte verkoop ✓✓

(maks 6)**(Enige 5 x 6) (30)****STAATSGING OM HERVERDELING VAN INKOME TE VERSEKER**

- Belasting om vry-goedere en dienste te verskaf ✓✓
- Subsiëring van goedere en dienste ✓✓
- Oordra van inkomste aan die armes ✓✓
- Werkskeppingsprogramme / Uitgebreide Openbare Werk Program ✓✓
- Arbeidswet: Basiese voorwaardes vir Indiensneming, Wet op gelyke Indiensname ✓✓
- Voorkeurtogang van oorheen benadeeldes tot staatskontrakte ✓✓
- SEB beleide ✓✓
- Regstellende aksie ✓✓
- Grondherverdeling ✓✓
- Grondrestitusie ✓✓
- Eiendomssubsidies ✓✓
- HOP ✓✓
- Minimumlone ✓✓
- Maksimumpryse ✓✓
- Minimumpryse ✓✓
- Gratis onderwys en opleiding ✓✓

(maks 10)**SLOT**

Enige toepaslike antwoord. ✓✓

(maks 2)

Gebruik die volgende assesseringsruit tesame met die bogenoemde om die bespreking te assesseer:

PUNTE	INTERPRETASIE VAN DIE ONDERWERP
0	Kandidaat toon geen begrip vir die onderwerp nie.
1	Kandidaat toon 'n mate van begrip vir die onderwerp maar sekere belangrike aspekte van die onderwerp ontbreek. (1 - 15)
3	Kandidaat interpreteer die onderwerp korrek maar verbind die feite met die onderwerp nie. (16 - 30)
5	Kandidaat interpreteer die onderwerp korrek en verbind die feite met die onderwerp. (31 - 45)

[50]

VRAAG 9

Bespreek en assesseer die ekonomiese aanwysers soos hieronder uiteengesit in terme van die toestand van die Suid-Afrikaanse ekonomie.

[50]**INLEIDING**

'n Stasitiek wat die gedrag van een of ander ekonomiese veranderlike aangedui. ✓✓✓
(maks 3)

LIGGAAM**1. Reële Bruto Binnelandse Produk (Produksie)**

- Definisie: Die BBP is die totale waarde van alle finale goedere en dienste wat binne die grense van 'n land in een jaar geproduseer word. ✓✓
- Die BBP meet die totale produksie in die ekonomie. ✓✓
- 'n Toename in die Reële BBP sal 'n toename in ekonomiese groei te weeg bring wat gedefinieer word as die jaarlikse groeikoers in produksie. ✓✓
- Nominale BBP kan nie gebruik word nie want die omvang daarvan word gedeeltelik veroorsaak word deur prystoenames en nie deur toenames in fisiese hoeveelhede nie. ✓✓
- Die reële BBP word bereken deur die effek van inflasie uit die syfers te verwyder. (BBP-Deflator) ✓✓
- RBBP word gebruik om sakesiklusse te beskryf. ✓✓
- 'n Belangrike gebruik van die RBBP is daarvoor om reële totale ekonomiese aktiwiteite en die beweging van sakesiklusse uit te druk. ✓✓
- Ook gebruik in vooruitskatting, bv. as die indeks van leidende aanwysers swaai na 'n aanhoudende daling, is dit 'n aanduiding dat die sakesiklus gedraai het. ✓✓

Assessering:

- Die totale waarde van produksie daal met 4 % oor die periode 2008/2009. ✓✓
- Dit is duidelik dat Suid-Afrika se ekonomie vasgevang is in 'n resessie (negatiewe groei vir 2 opeenvolgende kwartale) ✓✓
- As gevolg van een van die volgende:
  - Toename in werkloosheidskoerse / aflegging ✓✓
  - Toename in aantal bankrotskappe / skuld ✓✓
  - Swak winsgrense ens. ✓✓

(Maks 5 X 2) (10)

2. Per capita reële BBP (Lewenstandaard) ✓✓

- As die bevolking egter vinniger as die reële BBP groei, is elkeen swakker daaraan toe ten spyte van meer goedere en dienste. ✓✓ (Vir hierdie rede word die per capita RBBP bereken)
- Berekening: $\text{per capita RBBP} = \text{RBBP} / \text{bevolkingsyfer}$. ✓✓
- Per capita syfers word vir drie doeleindes gebruik.
  - Aanwysers van ekonomiese ontwikkeling ✓✓
  - Aanwyser van lewenstandaarde ✓✓
  - Vergelyk lewenstandaarde ✓✓

Assessering:

- As gevolg van die wêreldwye en plaaslike resessie bevind ons onself in die posisie waar baie mense ontslaan word sonder enige inkomste ✓✓
- Dit het 'n negatiewe impak op die BBP en ook op die per capita RBBP ✓✓
- Dit dui op 'n daling in die lewenstandaard en dra by tot 'n stygende armoede probleem ✓✓ **(maks 10)**

3. Verbruikersprysindeks (Prysverandering) ✓✓

- Verbruikersprysindekse toon die prysveranderinge van 'n verteenwoordigende mandjie verbruikersgoedere en -dienste. ✓✓
- Hierdie indeks dek metropolitaanse- en ander stedelike gebiede. ✓✓
- Dit is 'n omvattende indeks en die gewigte word verkry uit die bestedingspatrone van huishoudings in verskillende inkomstekategorieë. ✓✓
- Dit is die mees omvattende aanwyser van verbruikersinflasie in die land. ✓✓
- Dit wys die verandering in die algemene koopkrag van die rand. ✓✓

Assessering:

- Die VPI daal tot binne die inflasieteiken van 3 – 6 % oor die periode ✓✓
- Wat beteken dat inflasie in die tussentyd onder beheer gebring is a.g.v. streng monetêre maatreëls deur die SARB ✓✓ en
- Die negatiewe persepsie van verbruikers van die ekonomie a.g.v. die wêreldwye resessie ✓✓ **(maks 10)**

4. Repokoers (Monetêre voorwaardes) ✓✓

- Rentekoerse is die vernaamste bepaler van belegging op 'n makroekonomiese skaal ✓✓
- Die sleutelkoers waarop alle ander rentekoerse gegrond is, is die repokoers ✓✓
- Rentekoerse is belangrike aanwysers - as rentekoerse styg moet huishoudings en sakeondernemings groter paaieimente terugbetaal. ✓✓
- Hierdie sluit huurkoop-, en behuising en ander eiendomslenings in ✓✓
- Dit kan 'n sein wees van 'n moontlike afswaai in die sakesiklus. ✓✓
- Beteken dat huishoudings se inkomste kan afneem as sommige werkers hul werke verloor. ✓✓

Assessering:

- Teen die agtergrond van 'n stadige wêreldwye en plaaslike ekonomie en die verbeterde mediumtermyn uitkyk oor inflasie, het die MBK besluit om die terugkoopkoers te verminder (repokoers) ✓✓ **(maks 10)**

5. Gini-koëffisiënt (Herverdeling van inkome)✓✓

- Die Gini-koëffisiënt word bereken met behulp van gegewens uit die Lorenz-kurve.✓✓
- Die Lorenz-kurve illustreer die inkomeverdeling onder sekere groepe van die bevolking.✓✓
- Die Gini-koëffisiënt gee dus die verhouding tussen daardie gedeelte van die bevolking wat op minder as hul proporsionele gedeelte van die totale inkome leef.✓✓
- Die waarde van hierdie koëffisiënt is tussen 0 en 1.✓✓
- Hoe groter die waarde, hoe meer ongelyk is die inkomeverdeling.✓✓

Assessering:

- Gini-koëffisiënte vir lande met hoogs ongelyke verdeling van inkome is tipes tussen 0,50 en 0,70. Dit is duidelik dat Suid-Afrika geklassifiseer word as 'n land wat hoogs ongelyk is.✓✓

(Maks 5 X 2) (10)
Enige 4 x 10 (maks 40)

[50]

SLOT

Enige gepaste gevolgtrekking ✓✓

(maks 2)

Gebruik die volgende assesseringsruit tesame met die bogenoemde om die bespreking te assesseer:

PUNTE	INTERPRETASIE VAN DIE ONDERWERP
0	Kandidaat toon geen begrip vir die onderwerp nie.
1	Kandidaat toon 'n mate van begrip vir die onderwerp maar sekere belangrike aspekte van die onderwerp ontbreek. (1 - 15)
3	Kandidaat interpreteer die onderwerp korrek maar verbind die feite met die onderwerp nie. (16 - 30)
5	Kandidaat interpreteer die onderwerp korrek en verbind die feite met die onderwerp. (31 - 45)

VRAAG 10

Bespreek die positiewe impak van toerisme op die Suid-Afrikaanse ekonomie, en beklemtoon die bydrae van die 2010 Sokker Wêreldbeker.

[50]**INLEIDING**

Toerisme verteenwoordig 'n unieke nywerheid in 'n ekonomie, omdat sy effek uitkring ver verby die toeristebedryf self. Toerisme is 'n bedryf wat 'n aansienlike ekonomiese stimulus is vir ander nywerhede ✓✓✓

(Maks 3)**LIGGAAM****POSITIEWE INVLOED VAN TOERISME****1. Bruto Binnelandse Produk (BBP) / Ekonomiese groei / Direkte buitelandse besteding deur toeriste ✓✓**

- Direkte impak 3.9% van BBP in 2005 ✓✓
- Indirekte impak is om en by 9.0% in reële terme – meer as die bydrae van goud tot die ekonomie. ✓✓
- Verskil van land tot land – Mauritius ontvang 'n 1/3 van sy nasionale inkome vanaf hierdie sektor. ✓✓
- Groter impak op dienste industrie as op landbou en vervaardiging ✓✓
- Bydrae (eie opinie) ✓✓

2. Indiensneming / Entrepreneursgeleenthede en die informele sektor ✓✓

- Wêreld Reis- en Toerismeraad (WRRT) beraam dat ½ miljoen werksgeleenthede in 2002 direk deur toerisme geskep is – 1/3 van die ekonomie se werksmag. ✓✓
- Grootste verskaffer van werksgeleenthede en verdieners van buitelandse valuta ✓✓ industrie is arbeidsintensief ✓✓ neem baie vaardighede in diens ✓✓ kan onmiddellike werk verskaf ✓✓ voorsien entrepreneursgeleenthede ✓✓
- Indirek is 6.9 % van die werksmag betrokke by toerisme in SA ✓✓
- 'n Aansienlike deel van toeristebesteding gaan vir informele sektor aktiwiteite ✓✓
- Toerisme maak 'n gelyke bydrae tot BBP en werksverskaffing – dui daarop hoe arbeidsintensief die sektor is ✓✓
- DOT toon 'n huidige fokus van die staat op die sektor se potensiaal om entrepreneuriese- en werksgeleenthede te skep vir voorheen benadeeldes ✓✓
- Bydrae (eie opinie) ✓✓

3. Armoede ✓✓

- Toerisme maak 'n aansienlike bydrae tot ekonomiese groei en werkskepping – nie voldoende om armoede uit te wis nie – beïnvloed die lewens van die armes op baie maniere / vinnige en effektiewe verdelingsmeganisme in ontwikkeling van landelike gebiede ✓✓
- Sinvolle beleidsriglyne kan potensiële negatiewe effek van toerisme uitkanseleer ✓✓
- Gesogte toeriste attraksies is geleë in landelike gebiede ✓✓
- Bevorder gebalanseerde en volhoubare ontwikkeling ✓✓
- Verskaf alternatief tot verstedeliking, waar vroue en kinders bemagtig word ✓✓
- Bied verskeie bronne van inkomste aan armes: toegang tot aandele, bemagtiging, skep van vennootskappe ✓✓
- Bydrae (eie opinie) ✓✓

4. Eksternaliteite ✓✓

- Voordele wat ontstaan uit ekonomiese aktiwiteite wat nie gereflekteer word in die werklike pryse van transaksies nie – verwys na ekonomiese newe-effekte van sekere transaksies ✓✓
- Toerisme strategieë sal eksterne voordele vermeerder en eksterne koste van verskeie eksternaliteite verminder ✓✓
- Sulke voordele word gewoonlik gemeet in terme van die impak of koste-voordeel analise ✓✓
- Lok groot inkomste, maar veroorsaak omgewingskade ✓✓
- Vinnige groei gerig op korttermyn voordele ✓✓
- Wêreldwyd sal toerisme groei a.g.v. bevolkingstoename en hoër lewenstandaarde ✓✓
- Potensiaal: lok inkomste na land, verminder armoede, beskerm kulturele en natuurlike bates – benodig versigtige beplanning ✓✓
- Noodsaaklik dat etiese en volhoubare toerisme bereik word – moet tradisie en gebruike van die gebied respekteer, terugploeg van verdienste in plaaslike gemeenskappe – gebied moet beskerm word as toeriste-aantreklikheid ✓✓
- Bydrae (eie opinie)

5. Omgewing ✓✓

- Mense het baie meer bewus geword van die negatiewe omgewings gevolge en implikasies vir verbruik en vermorsing ✓✓
- Toerisme se verwantskap met die omgewing is kompleks – behels baie aktiwiteite wat omgekeerde omgewingsgevolge het ✓✓
- Lei tot beklemtoning van ekotoerisme ontwikkeling – behels riglyne vir bestuur van sosiale, ekonomiese en omgewingsimpak van toerisme ✓✓
- Mispunt is om gelyke verspreiding van voordele te verkry vir die totale bevolking ✓✓
- Plaaslike gemeenskappe is betrokke in toerisme om hulle plaaslik te bemagtig ✓✓
- Ekotoerisme-ontwikkeling omvat beginsels van ekologiese bewaring ✓✓
- Permanente omgewings herstrukturering ✓✓ bv. Snelweë, lughawens ✓✓
- Bydrae (eie opinie)

6. Infrastruktuur ✓✓

- SA het moderne, wêreldklas infrastruktuur, gesofistikeerde vervoerstelsel, lae-koste en wydverspreide beskikbaarheid van energie en gevorderde telekommunikasienetwerk ✓✓
- Kwaliteit infrastruktuur sal volume toerisme verhoog – vereis goeie vervoerfasiliteite, goeie instandhouding van paaientruwk en puik toerisme akkommodasie, soos hotelle en gastehuse ✓✓
- Meeste sentrusms het 'n goeie vervoernetruwk, gevorderde paaie- en hoofweg infrastruktuur ✓✓
- Behoorlike infrastruktuur-beplanning nodig om die groei in toerisme te akkommodeer ✓✓
- Ontwikkeling van infrastruktuur kan gesien word as openbare investering ✓✓
- Bydrae (eie opinie) ✓✓

7. Meting van toerisme ✓✓

Daar moet 'n rede vir die besoek en aktiwiteit wees ✓✓

Geen vergoeding mag verdien word nie ✓✓

Die minimum tydperk van verblyf is een nag ✓✓

Die maksimum tydperk van verblyf is een jaar ✓✓

Die reisafstand moet meer as 160 km. wees ✓✓

8. Genereer buitelandse valuta ✓✓

Elke keer as buitelandse geld plaaslik spandeer word, verseker dit betalingsbalans ewewig ✓✓

VOORDELE:**1. Huishoudings ✓✓**

- Inkomste word verdien deur indiensname ✓✓
- Infrastruktuur word geskep vir die gebruik deur toeriste en die plaaslike bevolking ✓✓
- Vaardighede vereis onderwys en opleiding – aangebied as skoolvakke: Toerisme, en Gasvryheidstudies ✓✓

2. Besighede ✓✓

- Ekonomiese- en basiese dienste infrastruktuur verskaf deur die openbare sektor vorm die basis vir superstructure ✓✓
- Bv.. akkommodasie, vervoer, geboude toeriste-atraksies, kleinhandel en rekreasie dienste ✓✓
- Kombinasies van publieke-, private sektor (PPP) ontwikkel ✓✓
- Informele geleenthede soos motorhuur, kuns en handwerk bestaan ✓✓

3. Owerheid ✓✓

- Hef belastings ✓✓ met twee doelwitte:
- Herwin van eksterne koste (storte op strande) ✓✓
- Genereer inkomste (toeriste gesien as deel van belastingbasis) ✓✓

4. Infrastruktuur (✓✓)

- Inwoners en besoekers geniet voldoende en goed-onderhoue fisiese dienste noodsaaklik vir toeriste bestemmings ✓✓
- DOT, ROIs, korridors en PPVs met toerisme as fokus ✓✓
- Vereis ook sosiale infrastruktuur bv. Ambulans-dienste ✓✓

(Maks 40)**(Maks 10 punte vir bydrae)****SLOT**

Uit die bogenoemde bespreking is dit duidelik dat toerisme 'n baie belangrike rol speel in enige ekonomie, maar dat sekere effekte van toerisme-aktiwiteite baie nadelig kan wees vir die gemeenskap opsigself. ✓✓

Aanvaar enige ander relevante slot.

(Maks 2)

Gebruik die volgende assesseringsruut tesame met die bogenoemde om die bespreking te assesseer:

PUNTE	INTERPRETASIE VAN DIE ONDERWERP
0	Kandidaat toon geen begrip vir die onderwerp nie.
1	Kandidaat toon 'n mate van begrip vir die onderwerp maar sekere belangrike aspekte van die onderwerp ontbreek. (1 - 15)
3	Kandidaat interpreteer die onderwerp korrek maar verbind die feite met die onderwerp nie. (16 - 30)
5	Kandidaat interpreteer die onderwerp korrek en verbind die feite met die onderwerp. (31 - 45)

TOTAAL AFDELING C:
GROOTTOTAAL:

100
300